

(розшукових) дій, процесом передоручення (передачі) і закриття справ, повнотою заповнення відомостями про розшукуваних, неідентифікованих осіб, невпізнаних трупів, належним веденням таких справ, єдиним порядком наповнення ОРС «Розшук» і РС електронними документами та необхідною інформацією, зокрема наявної в інших інформаційних підсистемах системи «ІПП».

На даний час здійснюється тестування розроблених процесів та функціоналу модулів «Кабінет оперативного працівника», «Кабінет керівника» рівнів центрального органу управління поліції, територіальних органів поліції та їх територіальних (відокремлених) підрозділів у Департаменті кримінального розшуку (далі – ДКР), головних управліннях Національної поліції у Вінницькій, Житомирській, Закарпатській та Полтавській областях.

Нагорнюк-Данилюк Олександр Олександрович,
викладач кафедри цивільно-правових дисциплін
Національної академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ЩОДО НАСИЛЬНИЦЬКОГО ЗНИКНЕННЯ ЛЮДИНИ

В умовах сьогодення, зазначені підходи до розуміння змісту організації оперативно-розшукового забезпечення, на жаль, не ураховують те, що оперативні підрозділи не лише є суб'єктами оперативно-розшукової діяльності (ОРД), а й учасниками у кримінальному процесу, адже відповідно до ст. 41 Кримінального процесуального кодексу (КПК) України, набувають повноважень слідчого під час виконання його доручень на проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) [1].

Оперативно-розшукове забезпечення спеціального досудового розслідування – форма накопичення, систематизації та використання матеріалів ОРД за дорученням слідчого, прокурора у спеціальному досудовому розслідуванні за фактами вчинення тяжких злочинів передбачених ст. 297-1 КПК України стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України, на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності та/або оголошений у міжнародний розшук.

Організація оперативно-розшукового забезпечення спеціального досудового розслідування включає в себе такі етапи:

I-й – отримання фактичних даних щодо злочинів передбачених ч. 2 ст. 297-1 КПК України, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню;

II-й – збір доказів стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який: а) переховується від органів слідства та суду на тимчасово окупованій території України з метою ухилення від кримінальної відповідальності; б) на території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, з метою ухилення від кримінальної відповідальності; в) оголошений у міжнародний розшук;

III-й – збирання доказів в процесі проведення спеціального досудового розслідування;

IV-й – отримана інформаційно-доказова слугуватиме для проведення спеціального судового провадження з постановленням вироку за його результатами.

Прикладом такого етапування може слугувати, наприклад, насильницьке зникнення людини. На основі узагальнення судово-слідчої практики, на першому етапі розслідування злочинів передбачених ст. 146-1 КК України підставами для внесення відомостей до ЄРДР, та інформації про злочинців, зокрема були: 1) наявні ознаки насильницького зникнення людини і злочинці залишалися невідомими (41 %); 2) наявні ознаки насильницького зникнення людини, викрадений звільнений, проте злочинці залишалися невідомими (33 %); 3) наявні ознаки насильницького зникнення людини і є відомості про злочинців (26 %) [2]. На другому етапі встановлено: 1) факт вчинення насильницького зникнення людини незаперечний; 2) має місце насильницьке зникнення людини, пов'язане з учиненням інших злочинів (ст. 115 «Умисне вбивство», ст. 121 «Умисне тяжке тілесне ушкодження», ст. 189 «Вимагання», ст. 257 «Бандитизм» Кримінального кодексу (КК) України тощо); 3) вчинено ненасильницьке зникнення людини, а інший злочин; 4) факт вчинення насильницького зникнення людини відсутній; має місце інсценування з метою одержання грошових коштів або матеріальних цінностей від рідних, знайомих, ділових партнерів нібито зниклої людини; 5) факт вчинення насильницького зникнення людини відсутній; має місце зникнення людини за інших обставин (у тому числі некримінальних). На третьому етапі, розслідування насильницького зникнення людини передбачало залучення до проведення відповідних заходів широкого кола суб'єктів, які визначаються в залежності конкретної ситуації, а також від їх повноважень і компетенції. Досягнення позитивного результату в

роботі з виявлення та припинення злочинів, їх розслідування залежало від налагодження дієвого механізму взаємодії як елементу організації діяльності слідчого. Така взаємодія може відбуватись, зокрема, у формі обміну оперативною значимою, криміналістичною та іншою інформацією, обміну архівною інформацією, виконання запитів та доручень, взаємного сприяння в проведенні слідчих (розшукових) дій, НСРД, спільного здійснення спеціальних операцій, а також обміну досвідом роботи та проведення міжвідомчих наукових досліджень. При цьому використовуються можливості Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол, членом якої є Україна, а також Європейської поліцейської установи (Європолу), з якою у нас чинною є Угода про процесуальне та стратегічне співробітництво [2].

На четвертому етапі, запровадження в кримінальному процесуальному законодавстві інституту НСРД та обумовлені ним зміни і доповнення до Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» (1992 р.) [3] носили особливе значення, адже організація таких дій пов'язана зі створенням належних оперативних (технічних, агентурних) умов їх проведення під час розслідування насильницького зникнення людини. Відтак, до розслідування злочинів цієї категорії доцільно залучати оперативні підрозділи як на підставі доручень у порядку ст. 36, 40 КПК України, так і шляхом закріплення оперативного працівника для постійної допомоги слідчому та створення міжвідомчих слідчо-оперативних груп (на підставі спільних наказів), що є головними формами взаємодії слідчих та співробітників оперативних підрозділів у провадженнях цієї категорії [4].

Зважаючи на вищезазначене, пропонуємо виокремити такі рівні організації оперативно-розшукового забезпечення спеціального досудового розслідування:

1) організація проведення конкретних оперативно-розшукових заходів або негласних слідчих (розшукових) дій (НСРД) для встановлення ознак злочинів та осіб передбачених ч. 2 ст. 297-1 КПК України;

2) організація проведення комплексу інформаційно-аналітичних, оперативно-пошукових заходів та НСРД у межах спеціального досудового розслідування та спеціального судового розгляду;

3) організація роботи підрозділу оперативної служби з одночасного виконання різних завдань і доручень на проведення НСРД;

4) організація роботи системи оперативних підрозділів одного правоохоронного органу (зокрема, Національної поліції України);

5) організація взаємодії оперативних підрозділів різних правоохоронних органів з проведення оперативно-розшукових заходів (робота з негласним апаратом, конфіденційне співробітництво тощо).

Аналіз означених рівнів організації оперативно-розшукового забезпечення спеціального досудового розслідування свідчить, що

структура кожного з них відповідає класичним уявленням про зміст організації ОРД. Враховуючи зазначене, з усіх можливих елементів організації діяльності, обираємо ті, що мають ключове значення саме для організації процесу забезпечення спеціального досудового розслідування.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Войтович Є. М., Тичина Д. М., Антошук А. О. Основи методики розслідування насильницького зникнення людини : монографія. Київ : 7БЦ, 2022. 176 с.

3. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України № 2135-XI від 18 лют. 1993 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/ed20160301>.

4. Єрошкін М. В. Особливості доказування у кримінальних провадженнях про насильницьке зникнення: дис...канд. юрид. наук: 12.00.09. Маріуполь, 2021. 238 с.

Оперук Віталій Ігорович,

професор кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ OSINT-РОЗВІДКИ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ОСІБ, ЯКІ ПЕРЕХОВУЮТЬСЯ ВІД ОРГАНІВ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Інформація у XXI столітті виступає найбільш цінним ресурсом з усіх наявних. Використовуючись в економіці, політиці, військовій та правоохоронній сфері, вона є важливим чинником для прийняття стратегічних та тактичних рішень.

Розслідування злочинів в інформаційну епоху потребує застосування широкого спектра інструментів, включно з розвідкою з відкритих джерел (OSINT). Використання даних із відкритих джерел як доказів у кримінальних провадженнях є однією з найбільш затребуваних навичок українських прокурорів і слідчих, які розслідують злочини загалом та злочини пов'язані з російською агресією зокрема. У контексті війни цінність розвідувальних даних із відкритих джерел значно зростає зокрема й через відсутність фізичного доступу до місць злочину чи доказів [1].

Супутникові знімки, дрони, безпілотники, найрізноманітніше програмне забезпечення, OSINT – і це далеко не весь перелік технологій, які можуть застосовуватись правоохоронними органами з метою виявлення осіб причетних до скоєних злочинів.